

ΚΑΤΑΛΟΓΙΣΜΟΣ - ΠΟΙΝΙΚΕΣ, ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ

Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου

Καθηγήτρια Εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου

ΟΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ

Η εισηγήτρια υπογραμμίζει τις δυσχέρειες της διατύπωσης του νόμου, ώστε να περιλαμβάνονται όλες οι ψυχικές ανωμαλίες - διαρκείας ή παροδικές, νοσηρές ή μη - που μπορούν να αποκλείσουν ή να μειώσουν την ικανότητα καταλογισμού. Στη συνέχεια υπογραμμίζει - και με παραδείγματα - τις δυσχέρειες, ιδίως διαγνωστικές, του ψυχιάτρου-πραγματογνώμονα και τέλος του δικαστή στον οποίο αφήνεται το δυσχερέστερο μέρος του έργου, δηλαδή η απόφαση κατά πόσο η διαγνωσθείσα ψυχική ανωμαλία έχει επιδράσει στις ικανότητες αντίληψης και βούλησης κατά τη διάπραξη του εγκλήματος. Τέλος, προβάλλει την πρόταση του IV Διεθνούς Συνεδρίου Εγκληματολογίας (Χάγη, 1960): η πραγματογνωμοσύνη να συντάσσεται από πολυμελές όργανο διαφόρων ειδικοτήτων (ψυχιάτρου-εγκληματολόγου-κοινωνιολόγου-ψυχολόγου), που θα συμβουλεύει το δικαστή και για τη διάγνωση και για τις επιπτώσεις της τυχόν ψυχικής ανωμαλίας στις ικανότητες αντίληψης και βούλησης του δράστη και για το καταλληλότερο γι' αυτόν μέτρο.

1. Οι ποινικές διατάξεις

Η ρύθμιση του δυσχερούς αυτού θέματος αποτελεί κατ' εξοχήν παράδειγμα των ευφυών αφηρημένων κατασκευών της δογματικής του ποινικού δικαίου, που, ωστόσο, όχι σπάνια ξεχνάει τη ζωντανή πραγματικότητα. Και σ' αυτές τις περιπτώσεις δεν είναι, φυσικά, ικανοποιητικοί οι χειρισμοί της.

Ας αρχίσουμε από μία σύντομη κριτική των σχετικών ποινικών διατάξεων.

1. Κατ' αρχήν όλοι συμφωνούμε ότι όλα τα στοιχεία που απαιτούν τα άρθρα 34 και 36 του ελληνικού Π.Κ. είναι τα ίδια: εξετάζεται η ψυχολογική κατάσταση του δράστη σχετικά με το αν αυτός είχε συναίσθηση του τι έκανε, αν αντιλαμβανόταν τον άδικο χαρακτήρα της πράξης του (ικανότητα αντίληψης) και αν μπορούσε να κατευθύνει τη βούλησή του ώστε να συγκρατηθεί από τη διάπραξη της εγκληματικής πράξης (ικανότητα βούλησης). Αν αυτές οι ικανότητες λείπουν πλήρως, είναι ακαταλόγιστος, αν λείπουν σε μικρότερο βαθμό είναι ημιακαταλόγιστος. Πρόσθετα, όμως, ο Ελλ. Π.Κ. αναφέρει και τις μεγάλες κατηγορίες ψυχικών ανωμαλιών (διαρκέστερου ή παροδικού χαρακτήρα) που μπορούν να δημιουργήσουν τέτοιες καταστάσεις (μικτό κριτήριο). Και αυτές είναι "η νοσηρή διατάραξη των πνευματικών λειτουργιών" και "η διατάραξη της συνείδησης".

Οι αντίστοιχες διατάξεις του Γερμανικού Π.Κ. (άρθρα 20 και 21) και

του Ελβετικού Π.Κ. (άρθρα 10 και 11) χρησιμοποιούν την ίδια μέθοδο, δηλαδή το μικτό κριτήριο για τη διαπίστωση της έλλειψης ή μείωσης του καταλογισμού.

Διαφορετικές μεθόδους χρησιμοποιούν τόσο ο Γαλλικός Π.Κ. όσο και ο Ιταλικός Π.Κ.

Ο πρώτος (άρθρο 64) καθορίζει απλώς και μόνο τις ανώμαλες ψυχικές καταστάσεις που καθιστούν το δράστη ακαταλόγιστο ή ημιακαταλόγιστο. Ο δεύτερος, αντίθετα, στη βασική διάταξη του άρθρου 85 στηρίζεται πρωταρχικά στις ανικανότητες αντίληψης και βούλησης του δράστη προσθέτοντας μάλιστα ρητά στο ίδιο άρθρο ότι "καταλογιστός είναι όποιος έχει την ικανότητα αντίληψης και βούλησης" (*è imputabile chi ha la capacità di intendere e di volere*). Ωστόσο στο ά. 88 (*vizio totale di mente*) καθώς και στο ά. 89 (*vizio parziale di mente*) αναφέρει την αιτία: "*per infermità*", λόγω ασθένειας, χωρίς ειδικότερο προσδιορισμό. Η διατύπωση αυτή είναι πολύ στενή, αποκλείοντας ουσιαστικά τις μη νοσηρές και τις παροδικές διαταραχές του ψυχικού κόσμου. Ρητά αποκλείει, μάλιστα, το άρθρο 90 τις καταστάσεις συγκίνησης ή πάθους ως λόγους που αποκλείουν ή μειώνουν τον καταλογισμό, πράγμα που η ερμηνεία του Ελλ. Π.Κ. δεν έχει αποδεχθεί -και ορθώς- κατά την εφαρμογή του άρθρου 34 (και 36, φυσικά). Θα πρέπει όμως να αναφερθεί ότι ο Ιταλικός Π.Κ. αφιερώνει ειδικές διατάξεις για ορισμένους ειδικούς λόγους (μέθη, διάπραξη της αξιόποινης πράξης υπό την επήρεια ναρκωτικών, αλκοολισμό, τοξικομανία, κωφασία και ανηλικότητα) επηρεαστικούς της ικανότητας καταλογισμού.

2. Θα ήθελα να παρατηρήσω ότι επεκράτησε να καλείται μικτή η μέθοδος που ακολουθούν οι νομοθέτες της Ελλάδας, της Γερμανίας και της Ελβετίας, διότι κατά την ορολογία των ποινικολόγων χρησιμοποιείται από αυτήν τόσο το "ψυχολογικό" όσο και το "βιολογικό" κριτήριο. Η ορολογία αυτή, κατά τη γνώμη μου, δεν εναρμονίζεται με τα ψυχολογικά και ψυχιατρικά δεδομένα. Όλα όσα χρησιμοποιεί ο νόμος για κριτήρια είναι ψυχολογικά, τόσο του ενός όσο και του άλλου "ορόφου" (κατά την ορολογία των ποινικολόγων), δηλαδή και οι αναφερόμενες ανώμαλες ψυχικές καταστάσεις και η έλλειψη ικανοτήτων αντίληψης και βούλησης. Το "βιολογικό" κριτήριο κακώς αποκαλείται έτσι, αφού πολλές φορές δεν είναι βιολογικό, δηλαδή δεν έχει σωματική προέλευση (π.χ. ψυχοπαθητικές ιδιοσυστασίες, αιφνίδιος τρόμος που διαταράσσει τη συνείδηση). Σωστότερος θα ήταν για τη μέθοδο αυτή ο όρος "εξειδικευμένα κριτήρια ψυχικής ανωμαλίας". Γιατί πράγματι για αυτό πρόκειται. Δηλαδή το βασικό και κύριο κριτήριο της έλλειψης ή μείωσης της κατανόησης ή της βούλησης συμπληρώνεται με την ειδική αναφορά στις βασικές κατηγορίες ψυχικών ανωμαλιών που προκαλούν, κατά το νομοθέτη, αυτή την έλλειψη ή μείωση.

3. Ως προς την αναφορά αυτών των κατηγοριών από τη νομοθετική

διάταξη παρατηρώ τα εξής. Η σκοπιμότητα της αναφοράς τους είναι αμφίβολη. Ασφαλώς οφείλεται στην πρόθεση να καταστεί στερεότερο το έδαφος στο οποίο θα στηριχθεί ο δικαστής για να διαπιστώσει την έλλειψη ικανότητας διάκρισης και βούλησης, που είναι πράγματι ρευστό. Ωστόσο, είναι ζήτημα κατά πόσο πραγματικά βοηθάει το δικαστή η αναφορά αυτών των κατηγοριών, αφ' ενός γιατί είναι και αυτές πολύ γενικές και συνεπώς ρευστές, αφ' ετέρου γιατί είναι ζήτημα κατά πόσο ανταποκρίνονται στις ορθές ψυχιατρικές και ψυχολογικές αντιλήψεις όσον αφορά τις ανώμαλες ψυχικές καταστάσεις που πράγματι μπορούν να δημιουργήσουν έλλειψη (ή μείωση) των ικανοτήτων διάκρισης και βούλησης,

Έτσι, π.χ., η διατύπωση του Ελλ. Π.Κ., που μιλεί για "νοσηρή διατάραξη των πνευματικών λειτουργιών" κανονικά αφήνει απ' έξω πολλές ανώμαλες ψυχικές καταστάσεις που μπορούν να επηρεάσουν τις ικανότητες αντίληψης και βούλησης χωρίς να αποτελούν νόσο ή χωρίς να διαταράσσουν τις πνευματικές (νοησιακές) λειτουργίες. Τέτοιες είναι, π.χ., οι ψυχοπαθητικές ιδιοσυστάσεις, που δεν αποτελούν νόσο, είναι εγγενείς σοβαρές χαρακτηρισολογικές ανωμαλίες που, ενώ αφήνουν το νοητικό ανέπαφο, έχουν σοβαρό αντίκτυπο στο συναισθηματικό κόσμο¹, ο οποίος κατ' εξοχήν επηρεάζει το βουλευτικό, χωρίς να είναι ωστόσο ξένος και προς την αντίληψή του τι είναι άδικο και τι δίκαιο. Η νομολογία μας ακροβατεί, κάποτε κατά τρόπο αντίθετο με τις ψυχιατρικές διδασκαλίες, για να περιλάβει όσο το δυνατό περισσότερες ψυχικές ανωμαλίες στα άρθρα 34 και 36, επανορθώνοντας την αδόκιμη διατύπωση του νόμου.² Γι αυτό θεωρώ ότι ορθά ο Γερμανικός Π.Κ. όπως μεταρρυθμίστηκε το 1975, διήρνηε τις αναφερόμενες στο άρθρο 20 κατηγορίες με τον όρο "wegen einer schweren anderen seelischen Abartigkeit" ώστε να αναφέρεται σε κάθε είδους ψυχική ανωμαλία, νοησιακή ή συναισθηματική, νοσηρή ή μη.

4. Εξ άλλου, εσφαλμένα, κατά τη γνώμη μου, επιβάλλονται σε ημιακαταλόγιστους ποινές, που απλώς εκτίονται κάποτε σε ψυχιατρικά καταστήματα (ά. 36) μεταβαλλόμενες έτσι ουσιαστικά σε μέτρα ασφαλείας και, μάλιστα, κατά το άρθρο 38, αορίστου χρόνου, όταν συντρέχει επικινδυνότητα.

Εμπλοκή ή συνδυασμένη χρησιμοποίηση ενοχής και επικινδυνότητας δεν επιτρέπεται. Πρόκειται για τελείως διαφορετικές έννοιες οι οποίες δεν έχουν καν σταθερή σχέση ανάλογη ή αντιστρόφως ανάλογη μεταξύ τους. Από αυτές η πρώτη επιτρέπεται να επισύρει μόνο ποινή, ενώ η δεύτερη μόνο μέτρα ασφαλείας.³

II. Το έργο του ψυχιάτρου - πραγματογνώμονα

1. Το έργο του ψυχιάτρου-πραγματογνώμονα, όπως καθορίζεται από το νόμο και όπως εφαρμόζεται στην πράξη, είναι ιδιαίτερα δυσχερές

κατά κανόνα όχι σπάνια παραπλανητικό και για τον δικαστή, αλλά συγχρόνως είναι και όχι επαρκώς βοηθητικό.

Οι κύριες δυσχέρειές του είναι οι παρακάτω.

Αρχίζουμε από τις διαγνωστικές δυσχέρειες σε περίπτωση ψυχικών ανωμαλιών ψυχιατρικής φύσης. Συγκεκριμένα, τα όρια μεταξύ των διαφόρων ψυχικών ανωμαλιών (ψυχώσεων και βαρειών χαρακτηριστικών ανωμαλιών και ιδίως μεταξύ των τελευταίων και των νευρώσεων, αλλά ακόμα και μεταξύ των διαφόρων ειδών ψυχώσεων) είναι δυσδιάκριτα και συγκεχυμένα και πολλές φορές καθιστούν τη διάγνωση αμφίβολη.⁴

Εξ άλλου η κρίση για την ύπαρξη ψυχικής ανωμαλίας παθολογικής υφής λαβαίνει υπ' όψη βασικά το βαθμό δυσαρμονίας της συμπεριφοράς υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις. Αν η συμπεριφορά του δράστη είναι ακατανόητη για τους ανθρώπους της κοινωνίας του, η ύπαρξη ψυχικής ανωμαλίας είναι πολύ πιθανή.⁵ Κάποτε, ωστόσο, πρόκειται απλώς για πρωτοποριακή συμπεριφορά, που είναι κατανοητή από το γνώστη των κοινωνικών τάσεων στη θεωρία και στην πράξη, ή κανονική απόρροια εξαιρετικών και σπανίων βιωμάτων της παρελθούσας ζωής του εξεταζόμενου που ο ψυχολόγος του βάθους πλήρως κατανοεί. Με άλλα λόγια, κοινωνικά και ψυχολογικά κριτήρια είναι αναγκαίο να χρησιμοποιηθούν για τη διάγνωση αυτή, για τη χρήση των οποίων ο ψυχίατρος δεν είναι ο κυρίως και ακόμη λιγότερο ο αποκλειστικά αρμόδιος.

Προσθέτω ότι κάθε ειδικός έχει την τάση να βλέπει τα φαινόμενα διαμέσου του πρίσματος του κλάδου του. Συνεπώς φυσικό είναι ο ψυχίατρος να έχει μια τάση διαπίστωσης ψυχικών ανωμαλιών, ψυχιατρικού χαρακτηρισμού της ψυχικής κατάστασης κάποιου ατόμου.

Οι παραπάνω δυσχέρειες του ψυχιάτρου επαυξάνονται όταν πρόκειται για περιπτώσεις που δεν αποτελούν ψυχική πάθηση, δηλαδή, στις μη "βιολογικές" περιπτώσεις ψυχικής ανωμαλίας ή συσκότισης της συνείδησης. Για τη διαπίστωσή τους, όπως μας ανέπτυξε ο κ. Foerster, κατ' εξοχήν αναγκαία είναι η εξέταση της όλης προσωπικότητας του δράστη κατά τη δυναμική εξέλιξή της και ιδιαίτερα της βουλευτικής διαδικασίας που οδήγησε στο έγκλημα, ιδίως των κινήτρων του κλπ. Κατά τη γνώμη μας η εξέταση αυτή απαιτείται σε κάθε περίπτωση. Αλλά αυτές οι εξετάσεις είναι μάλλον έργο ψυχολόγων-εγκληματολόγων παρά ψυχιάτρου ή τουλάχιστον η συμβολή των πρώτων θα ήταν ιδιαίτερα διαφωτιστική.

2. Μετά τη διάγνωση, το κύριο διαπιστωτέο σημείο είναι τι αντίκτυπο είχαν -και μάλιστα κατά την τέλεση της εγκληματικής πράξης- οι διαπιστωθείσες ανώμαλες ψυχικές καταστάσεις, μόνιμες ή παροδικού χαρακτήρα, στην αντίληψη του δράστη και στη βούλησή του. Και ακόμα περισσότερο, από πιά ποσοτικό σημείο, από πιά βαθμό έντασης και πέρα η ύπαρξή τους πρέπει να θεωρηθεί ότι δημιουργεί πλήρη ανικανότητα ή περιορισμένη ικανότητα του δράστη να αντιληφθεί τον άδικο χαρακτήρα και να αυτοσυγκρατηθεί. Οι τελευταίες αυτές φοβερές δυσχερείς διαπι-

στώσεις χαρακτηρίστηκαν “νομικές έννοιες” και παραπέμφθηκαν στον ατυχή δικαστή. Γι’ αυτό ακριβώς ισχυριζόμαστε ότι το έργο του ψυχιάτρου-πραγματογνώμονα δεν είναι –ακόμα και αν έχουν ξεπερασθεί οι διαγνωστικές δυσχερείες– επαρκώς βοηθητικό του δικαστή.

III. Το έργο του δικαστή

Ο ατυχής δικαστής, λοιπόν, υποχρεώνεται τελικά να κρίνει τον άνθρωπο που έχει εμπρός του επιλύοντας όλα τα δυσχερή και λεπτά ζητήματα που προκύπτουν σχετικά με το θέμα μας.

Πρωτ’ απ’ όλα, συχνά βρίσκεται προ αντιφατικών διαγνώσεων όπως μας ανέφερε και ο κ. Κακκαλής, και αυτός πρέπει να καταλήξει στην τελική διάγνωση.

Υστερα, πρέπει να λύσει το πιο λεπτό και δυσχερές αλλά καιρίο πρόβλημα: αν η διαγνωσθείσα ψυχική ανωμαλία έθιξε και σε τι βαθμό την ικανότητα αντίληψης του άδικου χαρακτήρα και τη βούληση αυτοσυγκράτησης του δράστη και μάλιστα κατά τη στιγμή όχι της κρίσης αλλά της τέλεσης της πράξης.

Σ’ αυτό το σημείο επιθυμώ, για να καταστήσω σαφέστερες τις δυσχερείες αυτής της φάσης, να τονίσω ότι ούτε καν σε βαρείες ψυχώσεις, π.χ. σχιζοφρένεια, επιτρέπεται να αποφανθούμε ότι υπάρχει οπωσδήποτε ακαταλόγιστο. Ο πολύς Ευγένιος Bleuler –ο μέγιστος ερευνητής της σχιζοφρένειας, στον οποίο οφείλεται και η ονομασία της– αναφέρει περιπτώσεις πλήρους καταλογισμού σε σχιζοφρενικές καταστάσεις⁶, ενώ από την άλλη μεριά υπάρχουν σοβαρές ψυχοπαθητικές ιδιοσυστασίες (βαρείες χαρακτηρολογικές ανωμαλίες) που δημιουργούν ακαταλόγιστο ή ημιακαταλόγιστο.⁷

Αυτά λοιπόν τα δυσχερέστατα και λεπτά ζητήματα –δήθεν “νομικά”– πώς θα τα αντιμετωπίσει ο δικαστής; Είναι δυνατόν να έχει περισσότερες ειδικές γνώσεις γι’ αυτά από τον πραγματογνώμονα; ανήκουν πραγματικά στο γνωστικό πεδίο των νομικών επιστημών; Άνετα ο ψυχίατρος “του ρίχνει το μπαλάκι” αλλά ο δικαστής έχει περισσότερα επιστημονικά εφόδια για να το σηκώσει; Ασφαλώς όχι.

Τι πρέπει λοιπόν να γίνει;

Η εγκληματολογική άποψη

1. Κατά τη γνώμη μου η εγκληματολογία είναι σε θέση να προσφέρει λύσεις επιτυχέστερες για τα δυσχερή σημεία που επισημάναμε.

Ας αρχίσουμε από τη νομοτεχνική άποψη. Σε περίπτωση περιορισμένου καταλογισμού η ποινή δεν έχει θέση. Μόνο μέτρο ασφαλείας, συχνά χωρίς εγκλεισμό σε οποιοδήποτε ίδρυμα (πάντως δε ποτέ εγκλεισμός αορίστου διάρκειας δεν ενδείκνυται).

Επίσης η εγκληματική ψυχολογία, σε συνδυασμό με την ψυχιατρική –όχι τα νομικά– μπορούν να συμβάλουν επιτυχώς στη διατύπωση των ψυχικών ανωμαλιών κάθε είδους που μπορούν να επηρεάσουν τον καταλογισμό. Η ορθότερη διατύπωση του γερμανικού ποινικού κώδικα οφείλεται σε ειδικούς συναφών κλάδων (εγκληματολογίας, ψυχολογίας, ψυχιατρικής κλπ.) που μετείχαν στις νομοπαρασκευαστικές εργασίες και όχι στους νομομαθείς.

Όσο για τα δυσχερή προβλήματα που αντιμετωπίζουν ο ψυχίατρος και ο δικαστής, αντιπροτείνεται άλλο αρμοδιότερο όργανο συντεθειμένο από *περισσότερα πρόσωπα διαφόρων ειδικοτήτων*, συγκεκριμένα: ψυχίατρο, ψυχολόγο, κοινωνιολόγο-εγκληματολόγο. Αυτοί γνωματεύουν και για την ύπαρξη ή όχι ψυχικής ανωμαλίας (διαρκείας ή παροδικής), το είδος και το βαθμό της, αλλά και για τις επιπτώσεις της στην αντίληψη του δράστη για την άδικη πράξη του και στην ικανότητα κατεύθυνσης της βούλησής του κατά την τέλεση της πράξης. Αλλά, ακόμα, θα προτείνουν την καταλληλότερη μεταχείριση για την υποβοήθηση της ανάπτυξης της συναισθησης ευθύνης του δράστη για την πράξη του, στον οποίο ακριβώς αυτή λείπει ή είναι σημαντικά μειωμένη.

Έτσι οι κοινωνιολογικές και οι ψυχολογικές απόψεις θα αντιπαραβληθούν με τις ψυχιατρικές, αλλά και θα αλληλοσυμπληρωθούν για να δώσουν από κοινού ασφαλέστερες και πληρέστερες γνώμες στα θέματα που θα κρίνει τελικά ο δικαστής. Ήδη σημειώσαμε τη χρησιμότητα της κοινωνιολογικής άποψης και της ψυχολογικής άποψης για τη *διάγνωση ψυχικής ανωμαλίας* και του είδους της και προπαντός για την απόφαση στο πιο ακανθώδες και καίριο θέμα, δηλαδή των *επιπτώσεών της*, στη συγκεκριμένη περίπτωση, *στην ικανότητα του δράστη να αντιληφθεί τον άδικο χαρακτήρα της πράξης του και να κατευθύνει ομαλά τη βούλησή του* - θέμα στην κρίση του οποίου με τη σημερινή πρακτική ο δικαστής, όπως ελέχθη, αφίνεται αβοήθητος από τον ψυχίατρο πραγματογνώμονα.

2. Η άποψη αυτή έχει γίνει δεκτή από το IV Διεθνές Συνέδριο Εγκληματολογίας που πραγματοποιήθηκε στην Χάγη το 1960. Και είναι απορίας άξιο πώς δεν δόθηκε ως τώρα σ' αυτήν η δέουσα προσοχή από τους νομοθέτες.⁸

Οι εξηγήσεις νομίζω ότι είναι πολλές.

Πρώτη: Έλλειψη γνώσεων των νομικών σχετικά με τη δυσχέρεια σωστής διάγνωσης των διαφόρων ειδών των ψυχικών ανωμαλιών. Ως παραδείγματα της δυσχέρειας αυτής αναφέρω τα εξής: Διάφοροι ερευνητές που εξέτασαν νεαρούς παραβάτες του ποινικού νόμου βρήκαν ποσοστά ψυχοπαθών που κυμαίνονταν από 72,6% μέχρι 22%!⁹ Πιθανώς άλλη έννοια ψυχοπαθητικής κατάστασης και άλλα κριτήρια χρησιμοποίησαν οι ψυχίατροι αυτών των φυλακών.

Ακόμη χαρακτηριστικότερο είναι το γεγονός ότι, ενώ ένας Αμερικανός ψυχίατρος βρήκε ποσοστό 98% ψυχοπαθών μεταξύ των τροφίμων

μιας φυλακής, άλλος συνάδελφός του διέγινωσε 5% σε άλλη φυλακή (του ίδιου είδους)!¹⁰

Αλλά η πιο εκπληκτική περίπτωση είναι η αναφερόμενη από την Η. Kaufman.¹¹ Μεταξύ των ετών 1934 και 1947 πραγματοποιήθηκαν διπλές (πρώτη και δεύτερη) ιατροδικαστικές εξετάσεις 198 περιπτώσεων στην ψυχιατρική κλινική της Χαϊδελβέργης. Τα πορίσματά τους διέφεραν σε ποσοστό 54,3% επί του συνόλου των περιπτώσεων και οι διαγνώσεις στα 2/3 αυτού του ποσοστού. Το σημαντικό είναι ότι πρόκειται για την ίδια κλινική όπου είναι πολύ πιθανό ότι χρησιμοποιήθηκαν τα ίδια κριτήρια.

Δεύτερη: Έλλειψη γνώσεων σχετικά με τις διαφορετικές, στις διάφορες συγκεκριμένες περιπτώσεις, επιπτώσεις στον καταλογισμό μιας και της ίδιας ψυχικής ανωμαλίας, ακόμα και των πιο γνωστών ψυχώσεων. Ήδη ανέφερα τη γνώμη του Bleuler για τη σχιζοφρένεια.

Τρίτη: Απλούστευση των πραγμάτων με τη χρησιμοποίηση ενός ειδικού κλάδου, ιδίως την εποχή που πρωτοκαθιερώθηκε η λύση μόνο ψυχιάτρου πραγματογνώμονα, εποχή κατά την οποία ψυχολόγοι -του βάθους λίγοι υπήρχαν και ειδικευμένοι κοινωνιολόγοι-εγκληματολόγοι ακόμη λιγότεροι.

Τέταρτη: Η τάση ικανοποίησής μας από τη δήθεν "κατανόηση" και "επίλυση" επιστημονικών προβλημάτων με αφηρημένες κατασκευές, πολλές φορές άσχετες με την πραγματικότητα, που απλά εμφανίζονται λογικά ορθές. Ο κίνδυνος αυτός ελλοχεύει σε όλη τη δογματική του ποινικού δικαίου, που και απαραίτητη είναι και ιδιαίτερας ευφυής, αλλά διατρέχει τον συνεχή κίνδυνο αποστασιοποίησής της από τον πραγματικό εγκληματία άνθρωπο και την κοινωνική πραγματικότητα του εγκληματικού φαινομένου. Κι' όμως, χωρίς το ζωογόνο πλησίασμα αυτών των ζωντανών φαινομένων κινδυνεύει να αποτελέσει λογικό παιχνίδι, κάποτε εφησυχαστικό, αλλά αλυσιτελές για το σκοπό που προτίθεται να εξυπηρετήσει, δηλαδή τη δικαιότερη και επιτυχέστερη αντιμετώπιση του εγκλήματος και του εγκληματία.

Στο θέμα που αποτέλεσε το αντικείμενο της αποψινής μας συζήτησης η ωραία και εργώδης δογματική προσπάθεια, πάντως, δεν έχει φέρει ευτυχώς τον εφησυχασμό. Όπως είπαν οι διακεκριμένοι ομιλητές μας, που τόσο σαφώς ανέπτυξαν την άποψή τους, διαφωνίες σχετικές εξακολουθούν να υπάρχουν. Ας σκεφθούμε, λοιπόν, και κάποια λύση που πιθανώς θα δημιουργήσει περισσότερη ικανοποίηση των βαθύτερα, και ρεαλιστικότερα αντιμετωπιζόντων το δυσχερές αυτό πρόβλημα, το οποίο συζητείται αιωνίως και λύση ικανοποιητική δε βρίσκεται, κυρίως διότι ο ψυχίατρος δεν επαρκεί και ο δικαστής στον οποίο ο ψυχίατρος επιρρίπτει την κύρια ευθύνη είναι ακόμη λιγότερο αρμόδιος να το λύσει.

Υποσημειώσεις

1. Βλ. σχετικά *K. Schneider*, *Die Psychopathischen Personalitäten*, 9η έκδ. 1950, σ. 8 *H. Kaufman*, *Kriminologie*, I, 1971, σ. 44 επ. *A. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου*. Η μεταχείριση των ψυχικών ανωμάτων εγκληματιών, I, 1975, σ. 72 επ. και σ. 146 επ. *O. K. Γαρδίκας*, μάλιστα, *Εγκληματολογία*, I, 1968, σ. 786, τα άτομα αυτά αποκαλεί "ψυχικά ανώμαλα" και τα ορίζει "ως έχοντα εν τω κύκλω των ορμών, των συναισθημάτων ή της βουλήσεως εκ γενετής ισχυράς παρεκκλίσεις εκ του κανονικού τύπου."
2. Βλ. παραπάνω εισήγηση *Π. Κακκαλή* με ενδιαφέρουσες νομολογιακές αναφορές.
3. Βλ. σχετικά *A. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου*, *Εγκληματική διάθεση και επιμέτρησης της ποινής*, Νο Β. τ. 23, 1975, τεύχος 1, της ίδιας, Η επιμέτρηση της ποινής από την εγκληματολογική άποψη, Πρακτικά Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου Ποινικού Δικαίου, Αθήνα, Αφοι Σάκκουλα, 1987 σ. 84 επ. και *N. Ανδρουλάκη*, *Ποινικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, Α΄ Θεμέλιο* (χωρίς χρονολ.), σ. 82
4. Βλ. *A. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου*, *Η μεταχείριση των ψυχικών ανωμάτων εγκληματιών, Τόμος Α΄ Ψυχικά ανωμαλίες και έγκλημα*, Αθήνα, 1975, σ. 176 επ.
5. Βλ. *Binder*, *Die Geisteskrankheiten im Recht*, 1952, σ. 89 επ., 99 επ., που θεωρεί ότι όταν η πράξη είναι εντελώς ακατανόητη, ο δράστης είναι ακαταλόγιστος.
6. Βλ. *E. Bleuler*, *Geisteskrankheit ohne forensische Konsequenzen*, *Vierteljahrsschriften für gerichtliche Medizin*, τ. 44, 1912, σ. 11 επ. Ομοίως *H. Binder*, ό.π. 1952, σ. 101.
7. Βλ. *H. Binder*, ό.π., σ. 101 *A. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου*, ό.π. 1975, Α΄ σ. 181 επ.
8. Προσωπικά την προέβαλα στην Ελλάδα ήδη από το 1975, αναπτύσσοντας τα σχετικά πλεονεκτήματά της. Βλ. *A. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου*, ό.π. 1975.
9. Βλ. *H. Kaufman*, και *H. Jones*, *Criminal and the Penal System*, 1970, σ. 58, *H. Kaufman*, 1971, ό.π., σ. 189.
10. Βλ. *A. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου*, 1975, ό.π., σ. 87.
11. Βλ. *H. Kaufman*, ό.π., σ. 182, Ανακεφαλαίωση από *A. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου*, 1975, ό.π., σ. 177.